

Asia: VN/35738/2024

Lausuntopyyntö metsätalouden kannustejärjestelmän muuttamista koskevista laki- ja asetuseronnoksista

Kommentit hallituksen esityksen muutosehdotuksista

Yleinen lausuntonne kokeiluhankkeiden tuista

Yleisellä tasolla pidämme asetuseronnosta hyvänä ja perusteltuna. Haluamme kuitenkin esittää muutaman huolen koskien sen toimivuutta ja keinoja näiden korjaamiseksi.

Tarkoituksena on lisätä kannustejärjestelmälakiin väliaikaisesti säännökset, ”jotka mahdollistaisivat tulosperusteisten tukien ja ympäristöllisten tarjouskilpailujen kokeilun.” Pidämme tämänkaltaista kokeilua hyvin perusteltua tukien kohdennettavuuden parantamiseksi. Kokeilun onnistumisen seurannan kannalta on kuitenkin tärkeää, että samassa yhteydessä varataan rahoitus tulosten seurantaan.

Kannusteisiin käytettävissä olevat varat ovat aina rajalliset, joten on tärkeää, että ne ovat taloudellisesti tehokkaita ja vaikuttavia. Toisin sanoen kannustin on välttämätön tavoitteen saavuttamiseksi ja se synnyttää toimintaa, joka ei toteutuisi ilman tukea. Lisäksi on syytä varmistaa, että rajalliset resurssit kanavoituvat luonnonsuojelullisesti tärkeimpiin kohteisiin. Varsinkin, kuten esityksen perusteluissa todetaan: ”EU:n ennallistamisasetuksen toimeenpano edellyttää, että tulevaisuudessa metsissä ja soilla tarvittavien ennallistamistöiden määrä nostetaan uudelle tasolle.”

Näkemyksemme mukaan varsinkin taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen korottamisessa kokonaispuuston lehtipuusuuden perusteella on mahdollista tuen valumisesta kohteisiin, joissa haluttu toimenpide tehtäisiin ilman kyseessä olevaa tukea.

Yksi merkittävimpiä syitä tähän on se, että ilmastonmuutoksen takia lisääntyvien kirjanpainajan ja muiden hyönteisten aiheuttaman tuhojen myötä rationaaliset metsänhoitajat ovat halukkaita lisäämään lehtipuuston osuutta mahdollisten tuhojen pienentämiseksi.

Muistiossa todetaan toisaalta kohdassa 4. Pääasialliset vaikutukset, että ” Mikäli lehtipuuosuutta vähennettäisiin myöhemmissä hakkuissa, parantaisi tämä kannattavuutta.” Tällöin voidaan aiheellisesti kysyä, mikä oli tuen luonnonsuojelullinen hyöty? Aiottu tuki voi tästä huolimatta olla metsänhoidollisesti mielekäs metsien terveyden edistämiseksi ilmastonmuutoksen voimistuessa, mutta on syytä huolehtia siitä, ettei tämä momentti syö kaikkia varoja.

Kun tukien tarkoituksena on se, että toimitaan yli tasoa, joka saavutettaisiin ilman tukia, voidaan pitää huonosti motivoitua, että ”Lehtipuuosuudesta saa yhden pisteen, jos lehtipuun osuus on alle 20 prosenttia suojavyöhykkeellä olevan puuston kokonaistilavuudesta.” Tämä kun ”vastaa keskimääräistä lehtipuun määrää.”

Muu palautteenne seuraavista asioista

Taimikon ja nuoren metsän hoito (13 §)

-

Suojavyöhykkeen jättäminen (23 b §)

-

Suon ennallistaminen (23 c §)

Soiden ennallistamistoimien onnistumisen arvioinnissa on syytä huomioida, että olosuhteiden muuttumisen takia soiden palauttaminen ojittamista edeltävään tilaan ei välttämättä ole mahdollista tai edes suotavaa. Tämä asettaa haasteita mm. sille miten arvioidaan, että ” suotyypille ominainen suokasvillisuus on alkanut palautua.”

Lehdon luonnonhoito (23 d §)

-

Tarjouskilpailumenettelyn toimivuus (11 a §, 25 a-d §)

Miksi ympäristöhaasteiden ratkaisemiseksi ehdotetaan käytettäväksi tulosperusteista tukea, mutta puuntuotannon puolelle vastaavaa menettelyä ei ole tarjolla? Metsän eri käyttömuotojen yhdenvertainen kohtelu edellyttäisi tuki-instrumenttien periaatteellista samankaltaisuutta. Metsänomistajalle tuloksen näyttövelvollisuuden (koko tukimäärän saadakseen) ei pitäisi olla muuhun kuin puuntuotantokäyttöön tähtäävissä toimissa sen raskaampi kuin perinteisissä puuntuotannon tuissakaan.

”Markkinaehtoisten ja kustannustehokkaiden ratkaisujen selvittäminen ja ympäristöllisten tarjouskilpailujen hyödyntäminen” tarkoittaisi merkittävää muutosta ajattelutavassa; luontoarvoista

pitäisi maksaa metsänomistajalle nimenomaan luontoarvon - ei puuntuotannon pienenemisen kompensaaion kautta. Tällainen malli oli kehitteillä METSO –ohjelman alkuaikoina, mutta harmillisesti se koettiin liian vaikeaksi toteuttaa.

Tutkimuksen keinoin voitaisiin tuottaa malleja, jotka kertoisivat kohteiden luontoarvosta ja hinnoittelu/tuki voitaisiin kytkeä mallin antamiin tuloksiin. Esimerkiksi METSO -ohjelman alkuaikoina toteutetussa Keski-Karjalan lehtoverkostohankkeessa kehitettiin tällainen malli lehtokohteiden luontoarvojen määrittämiseen (ns. Metsätähti -malli) ja samassa hankkeessa esitettiin malli ns. kasaamisbonuksen käytöstä lehtoverkoston luontoarvojen parantamiseksi.

Nyt käsiteltävän olevassa esityksessä kuitenkin todetaan: ”Suojavyöhykkeen jättämisen osalta haettu tuen määrä voisi muodostua puuntuotannon tulonmenetysten perusteella.” Tämä perustuu oletukseen siitä, että puuntuotanto on maanomistajan ensisijainen metsänkäyttömuoto, mikä osaltaan heikentää mahdollisuuksia kehittää markkinaehtoisia ja kustannustehokkaita instrumentteja. Puuntuotanto ja sitä kautta saatavat hakkuutulot eivät tutkimusten mukaan ole kaikkien metsänomistajien ainoa tai edes tärkein metsien käytön tavoite, joten puuntuotantomenetyksen käytölle luontoarvojen hinnoittelussa ei ole tieteellisiä perusteita. Tehokkaita luontoarvomarkkinoita/tukijärjestelmää ei voida kehittää hinnoittelemalla luontoarvot suoraan puuntuotantomenetyksen kautta.

Hoito- ja kunnossapitovelvoite (40 §)

-

Muut muutokset (lakiehdotus 5 §, 8 §, 10 §, 16 a §, 23 a §, 33 §, 35 §, 46 §)

8§ ”Korotetun tuen edellytyksenä on, että pienpuuta kertyy kaikilta keruualueen kuvioilta ja pääosin tasaisesti.” Johtaako tämä keinotteluun, jos kohteet, joilta kerätään pienpuuta ja ne, joilta ei kerätä ilmoitetaan erillisinä kohteina?

Esityksen vaikutukset

Miten arvioitte esityksen vaikutuksia (HE-luonnoksen perusteluiden luku 4.2)?

-

Muut huomiot

Muita huomioita

Esityksessä ei kaikkiaan tuoda kovin selvästi esille, mikä olisi nyt esitettyjen tukimuotojen/tarjouskilpailujen lisäarvo suhteessa nykytoimintaan (sertifiointi ym. ohjaus). Tällaisen tarkastelun lisääminen erillisenä kappaleena kunkin toimintamuodon jälkeen olisi lukijalle hyvä palvelus.

Kommentit valtioneuvoston asetuksen muutosehdotuksista

Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen määrä (8 §)

-

Kokeiluhankkeiden tukiehdot

Taimikon ja nuoren metsän hoitokäsittelyn jälkeinen lehtipuun osuus (7 a §)

-

Suojavyöhyke (30 b §)

-

Ennallistettava suo (30 d §)

-

Lehdon luonnonhoidon kohde (30 f §)

-

Kokeiluhankkeiden valintaperusteet

Suojavyöhykkeen jättäminen (30 c § ja liite 1)

-

Suon ennallistaminen (30 e § ja liite 2)

-

Lehdon luonnonhoito (30 g § ja liite 3 ja 4)

-

Kokeiluhankkeiden tuloksen saavuttamisen pisteytys

Suon ennallistaminen (30 h § ja liite 5)

-

Lehdon luonnonhoito (30 h § ja liite 6)

-

Asetuksen vaikutukset

Miten arvioitte asetuksen pääasiallisia vaikutuksia (luku 4)?

-

Muut huomiot

Muita huomioita

-

Kommentit maa- ja metsätalousministeriön asetuksen muutosehdotuksista

Hakemuksella ilmoitettavat tiedot (2 §, 3 §, 4 §, 5 §, 6 §)

-

Toteuttamissuunnitelma (7 §, 13 a §, 13 b §)

-

Toteutusilmoituksella ilmoitettavat tiedot (14 §, 15 §, 21 a-d §)

-

Muut huomiot

Muita huomioita

-

Jan Kunnas

Jan Kunnas, yliopistotutkija Jouni Pykäläinen, professori Itä-Suomen
yliopisto, metsätieteiden osasto